

Szeged halála és feltámadása

Írja: dr. Szabó László

XXXII.

Mit láttak a látogatók?

Akik a katasztrófa első napján Szegedre érkeztek, kétségtelenül nagyon sok érdekes dolgot láttak, azonban nem igen tudták leírni azt, amit láttak. Még egy Mikszáth sem vállalkozott rá, hogy leírja a rombadőlt város képét. Az egész, ami arra vall, hogy volt áttekintése a szörnyűséges helyzetről, a következő néhány sor:

Egész városrészek törültek el nyomtalanul, egész új utcákat nyitott magának az ár, korlátlan kitérőt nyújtva a város egyik végéről a másikig.

Az Alsóváros le a piacig romokban hever, a Tabán nyomtalanul tűnt el és a víz tükre néhol egyenlő volt a házfödélekkel. A Felsőváros és Rókus szintén áldozata lett a romboló árnak s csak a Palánk áll; kuszálva, megtépve ugyan, de áll, mint egy óriási fej, melynek teste és végtagjai hiányoznak.

Tömörkény István, aki az árvíz után jött be a szomszédos Makóról, hogy a rokonait meglátogassa, (valahol az Oroszlán-utca táján) a Dugonics-Társaság 1904-iki emlékünnepe a következő impresszióit olvasta fel:

A házban, ahova be kellett mennem a rokonság végett, nem tuságosan nagy víz volt; az új épület össze sem dőlt, csak a régi. Hordókra létrák voltak fektetve, azon jártak. Az apránként dülöngelő régi házból pedig ha valami holmi a víz telején maradt, a kutya bemert a vízbe érte és kifogta. Búska volt rá nagyon. Nem is igen lehetett abban az időben itt több búska embert látni, csak ezt az egy kutyát.

Az itt járt újságírók, képviselők leírásaiban lehet találni egyes foszlányokat, melyek alkalmasok arra, hogy kiegészítsék a romjaiban heverő város képét.

Kulinyi Simon saját, valamint családja és egész rokonsága nevében fájdalmas szívvel tudatja, hogy felejtethetetlen testvére, a legnemesebben érző rokon

őzv. Rosenberg Nándorné sz. Kulinyi Berta

hirtelen elhunyt. Temetése folyó évi április 18-án délután 4 órakor lesz a zsidó temető cinterméből.

Drága emlékét mély kegyelettel őrizzük.

A szegedi zsidó iskolaszék és a zsidó népiskola tanfőnöke fájdalmas érzéssel jelenti, hogy nyugalmazott tanítója

Ozv. Rosenberg Nándorné Kulinyi Berta,

aki 1882-től 1922-ig áldásos és példaadó működést fejtett ki iskolánkban, f. hó 16-odikán éjjel elhunyt.

Végtelességét f. hó 18-án délután 4 órakor adjuk meg sírkertünk cintermében.

Külön villamos a Dugonics térről-től 4 órakor indul. 275

»Siri csendhez volna hasonlítható e város némasága, írja a *Vasárnapi Újság* ismeretlen tudósítója, ha a tavaszi szél által felvert víz tompa mély hangja oly kísértetiesé nem tenné a halál és rom birodalmát.«

A mentés első napján voltak, akik az uszó háztetőt tutajnak rendezték be és arra helyezték el a vízből kihalászott butordarabokat. Valóban ritka csendélet: »Ott fekszik napok óta, gazdától elhagyva, asztal, szék, egy fa sodara mellé kötött háztetőn. Körülötte macskák enyelegnek, galambok szalmatörmelekből szemeket keresgélnek.«

Egy házban »az ablak mint oszlop tartja fenn a tetőt; az ablak mellől jobbról-balról kidőlt a fal, de néhány cserép virág megmaradt az ablakban, — mint egyedüli jele az életnek és reménynek.«

»Néhol csak a ház homlokfala omlott össze, — írja egy másik szemtanú az imént említett újságban, — belátást engedve a fedélszék alá, mint a szinpadra. Ezek telve és megrakva voltak a mezőgazdaság minden képzhető terményeivel, lisztes és tarhonyás zsákokkal, a szarufák teleaggatva mázsás szalonna-oldalakkal, füstölt husneművel. Soha életemben annyi gabonát, búzát, kukoricát, hüvelyeseket nem láttam, mint amennyi e táton és süllyedő padlásokon felhalmozva volt. A víz felszíne igen sok helyen egészen el volt borítva uszó kukorica-csővekkel. Ez uszó cikkek, valamint a padlásokon felhalmozott élelmiszerekből megbecsülhetetlen értékű lehetett volna még az első napon megmenekülni, ha ily célra is lett volna ladik vagy dereglye.«

És mit csináltak az állatok?

»Uszó kutyákat, sertéseket, malacokat lehetett látni, amint nagy nehezen vergődtek az uszó háztetők felé, melyeken azután kimerülve s reszkelve meghúzódtak s a ladikok közelébe mentésért látszóttak esengeni. Az uszó széná, szalma-kalangyákat, házmaradványokat az aprómarhának egész raja lepte el. A liba-, kacsá-falkák kedélyes gágogással uszáltak egy-egy félig bomlott ház környékén, míg a tyukok csoportja kotkodácsolva futkosott, vagy gubbaszkodva ült meg a gerendákon. Sok helyütt lovakat, ökröket lehetett látni a vízben vergődni, vagy kimerülve, fázva álldogálni a »csak« nyakig érő árban. Némely bedőlt ház vagy uszó szalmakazal fölött a galamboknak egész fehér felhője keringett.«

Naturalisztikus képcske ez is: »Rom rom felett, s közte a mocskos, hulladékos, bűzös víz mindenfelé. A kerti fák gallyai összezúzva, törve a hozzájuk csapkodott butoroktól, kerítések, ajtók, ablakszárnyak töredékeiktől.«

A Mihályi-utcában, (a gázgyár felé) egy polgár még a víz bejövetele előtt két fa között kifeszített három kötelet és arra főtett egy ágyat, szalmazsákkal és ágyneművel. Ez a levegőben függő ágy egy kis család tanyája lett negyvennyolc órára.

Amikor mindent víz borított, kiderült, hogy Rókuson a spódium-gyár feküdt legmagasabban, a Budai országúton. A gyár vaskéménye azonban nem bírta ki a vizet: félrebillent és senki sem merle megközelíteni, mert minden percben lezuhanhatott.

A Deszkás-temető is víz alatt volt; Dugonics András síremlékét azonban fel lehetett ismerni: a márvány oszlop hegye kilátszott a vízből s egy uszó koszorú fennakadt rajta.

»Egy összeomlott romhalmazon egy nagy kökereszt feküdt: a több száz öltre eső temetőből sodorta ide a víz s itt lefektette. Jó helyre, — temető ez is és talán sírhalom is.«

»Istenkísértés az, mily házakban laknak itt az emberek. A tető csikorog a szélben, minden pillanatban összedőlhet s maga alá temetheti lakóit, — azok jól tudják s nem mozdul-

A világhírű

Mercedes-Benz

személy- és teherautók

és a

M. kir. átl. Vas-, Acél- és Gépgyárak

által gyártott

Mávg-Mercedes-Benz

teherautók, autóbuszok és különleges autók

vezetéképítéste és eladási központja:

MERCEDES-BENZ AUTOMOBIL R-T.

Budapest, IV., Váci uca 24. H9

nak. Ezek az emberek a padláson laktak, s alattuk a ház vízben állott.

Érdekes és jellemző ez a kis apróság is, melyet egy képviselő jegyzett föl: »Egy ingadozó tetőn megláttunk egy ember-alakot. — Mit csinál itt, Borbolya uram? — Hát lakom!«

Tórs Kálmán képviselő írta meg, hogy egy összeroskadt ház padlásán ott maradt a kutya, hogy őrizze a házat és ami benne van. »Eppen a tutajosunké volt a ház, írja, és amikor az összeomlott, há elé értünk, a gazda bekiáltott kétszer: »Vigyáz! Vigyáz!« És a Vigyáz elősompolygott, farkcsóválva nézett gazdájára és mikor látta, hogy tovább evezünk, elkezdett vonítani. Messze elhangzott utánunk fájdalmas üvöltése. Azután vigyázott tovább.«

A butorok mentése legkönnyebb volt azoknál a házaknál, amelyek nádfödélek voltak: a nádtetők egyenesre kiterültek, mint a nyitott könyv, nem merültek a vízbe és nagy súlyt is elbirtak.

Az első »tréfa«, amit e szomorú napon a szegediek csináltak, az volt, hogy akiknek a háza elpusztult, azok a látogatók előtt csufolták a belvárosiakat, hogy azok nem uszáhattak, hanem csak »lábvizet vettek«, miután alig egy méter vagy másfél méter mély vízben álltak a házaik. Akinek a szerencsétlensége nagyobb, az bizonyos fölénytel tekint le arra, akinek a szerencsétlensége kisebb.

E napnak, március 12-ikének történetéhez még hozzátartozik, hogy este fél hétkor Lukács kormánybiztos a következő távirati jelentést küldte a miniszterelnöknek:

Az élelmezés szakadatlanul folyik. A mentő járművek, miután Dorozsma községnek 25 csónakot kellett volt áttaladni, nem látszanak elégségeseknek. Nekem magamnak sem jutott eddig egy csónak kizárólagos rendelkezésemre, mert mindenekelőtt állónak tartom az emberek megmentését. Ma délután kijelölésbe helyezte a közlekedési miniszter több tűzoltónak csónakok-kali idejövételét; ha ezek megérkeznek, helyesebben fogom rendezni a közszolgálatot. Holnap reggel egy csoport menekülteket indítok utra gőzhajón Zentára.

Értekezletet tartottam Herrich és Boross urakkal, a városmenti töltéseknek keresztülvágatása és az itteni vízszin-duzzadás súlyosztása végett; abban állapodtunk meg, hogy az átmetszés öt helyen történjék, s az rögtön fogantatásig. A genie-corps föltisztja is beleegyezett.

Ma délután a katonák egy szegedi embert fogtak el gyújtogatási gyanú miatt: egyszé kihágás nincs bejelentve.

Ejzakra néhány katonát küldtek csónakokon több polgári egyén kíséretében cirkálni, mert több összeomlott házban minden vagyon benne maradt a tulajdonosnak és én tartok a nagyobb mérvű lopásoktól.

Lukács György.